

BÍRÓ GERGELY

Megálltak egyszer, három órákor

Sosem érdekelt, hogy mit találhatnék asztalfiókban, ágyneműtartóban vagy szekrényajtók, könyvsorok mögött. Elrejtett naplókat nem keresek, szabadon hagyott iratokba nem nézek, hiszen a szavak és számok könnyedén elárulnak, kirajzolnak bárkit.

Felkészültem a kenőcsszagra.

Belépek, és rögtön be is zárom az ajtókat. Nem árt a szokásos hangokat produkálni a szomszédoknak, akik többnyire szintén nyugdíjasok, és némelyikük biztosan itthon is van, akár ezen a szinten.

Nincs kenőcsszag. Az előszobában, amely hosszú és keskeny, a fali fogas alatt két férficipő. Egyik tálcára téve, rendesen, a másik, egy fehér edzőcipő hanyagul levetve, hosszú fűzői a linóleumon kígyóznak. Fáradt ember rúghatta le magáról. Szóval egy férfi. Pedig a rózsaszín körömlakkal jelölt kulcsot látva, azt hittem, nő lakik itt, vagy inkább egy nyugdíjas hölgy, aki festi a körmét. Az új lakó nemrég költözött be: a falakat frissen meszelték, még sincs festékszag, mást érezni a levegőben, idősebb ember élt itt előtte. Hiába újítják fel, szellőztetik ki, nem lehet valaki emlékét csak úgy kitörölni egy lakásból.

A tükrös fali fogason egy téli és egy őszi gyapjúkabát lóg – hiszen már kánikulás tavasz van! Aztán egy cipőkanál és két sál, egy kibolyhosodott fekete (a lakó biztosan gyakran borostás), és egy csikos kötött. Vagy horgolt, ki tudja. És benne néhány gesztenyeszínű, hosszú hajsza. Ki sem lehet őket húzni. Ezt egy lány kötötte neked, ember! Vagy horgolta.

A fürdőszoba nyitott ajtaján vizes törülközőt vetettek át. A levegő még nehéz és illatos, a tükörről tisztul a pára. Látva innen a nappali asztalán összegyűrt sördobozokat, üres borosüvegeket, inkább felfrissülésből fürdött reggel a lakó, mintsem szokásból. A fehér piperepolcon áll a kosz, a gőzben megfeketedett por. Bármiert nyúlok (borotvahabos flakon, tégely), érezni, hogy nehezen enged a polc, és az alattuk lévő barna ragadós foltok szerint használat után mindig minden ugyanoda kerül vissza. Van itt egy üres és egy megkezdett fogkrémes tubus is. Meg egy leszakadt pizsamagomb. A kád végében tusfürdős és samponos flakonok (némelyik üres, ezek fekszenek), alattuk színes-szappanos mintáik, körülöttük, sőt a perem minden sarkán ugyanaz a fekete kosz. És szőr- meg hajszaalak a csempefalon. A kádat amúgy gondosan kiöblítették. Van itt tört fehérre öregetett zuhanyzófüggöny is, melynek gyűrődésein megült a por, és szélét az ajtófél-

fához erősítette valaki ragasztószalaggal. Még a hölgy, aki a férfi előtt lakott itt. És ez a hölgy a rokona.

A fürdővel szemben nyílik a keskeny konyha. A falra erősített, lehajtható asztalra két háromlábú széket tettek felfordítva: a legutóbbi takarítás előkészületei – most kövér pormacskák mozdulnak a fal tövében, ahogyan lépek. A lakó, ha tetheti, nem ebben a helyiségben étkezik, idegenkedik tőle. A székek mellett vastag köteg helyi újságot találok, több hónap számai sorakoznak időrendben, ki sem nyitották őket. Az asztal fölött naptár lóg a falon, még január hónapot mutatja. A túlsó sarokban áll a hűtőszekrény, tetején egy küszönővény kólás papírpohárban ázik gyökereztetés végett. A pohár belső falán futó barna csikból látszik, hogy eredetileg mennyi vizet töltöttek bele: a víz szintje azóta hosszú centiméterekkel lejjebb ereszkedett. Hetek óta állhat itt, gyökér egy szál se. Mellette, az ablak alatt zöld faszék ülőkéjének szélén lábujjhegyek lenyomata a porban, előtte vízköves virágládában száraz földjükből kidőlő kaktuszok sorakoznak. A tűzhelyet a rózsák körül olajpettyek, kiszáradt tarhonyaszemek és fazekakból kifutott, megbarnult folyások tarkítják. A konyhapulton még puha kenyérmorzsa, kolbász, paprikamagok, utóbbiakból a földre is esett néhány, talán káromkodások közepette. És egy doboz tej, amelyet nem pohárból fogyasztottak – délutánra meg-savanyodik. A lakó sietve reggelizett, nem ült asztalhoz, jól sem lakott.

A konyhából kifelé menet véletlenül belerúgok a szemetesbe, mire ütemes és követelőző sípolásba kezd valami az egyik belső szobából. A folyosó kisszobával szemközti falára rácsok árnyékát vetíti a beáradó napfény. Eddig fel sem tűnt. Pöckölgetem még a szemetes poros fedelét. A sípolás erősödik. A kukában, a szemét tetején fonnyadt salátalevelek és répareszelék fekszik, a sípoló állat zöldséget eszik, és előbb kapott reggelit, minthogy a lakó magát kiszolgálta volna. Ettől függetlenül bízom benne, hogy a ketrecen belül van. És abban is, hogy kicsi. Most, hogy itt, a konyha ajtótokjának tövében guggolok, látszik, mennyire sárga a falakhoz s a rajtuk futó csövekhez képest, ahogyan a többi ajtó is. Mindegyiken a kilincs körül grafitzínű kosz, többévi tapogatás eredménye, hiszen itt-ott mészfoltosak.

A hatalmas ketrecben, egy felfordított tejes karton alatt tengerimalac figyel dermedten, bajszába faforgács akadt. Előtte befőttesüveg-fedőről leborított, öszszetépkedett salátalevelek, kiráncigált uborka- és répaszeletek harapásnyomokkal. Az almadarabok érintetlenül hevernek félrehajítva. A malac válogat, vagy csak rangsorol. Enne tovább, de megzavartam: néha másodpercekig gyors állkapocsmozdulatokkal rág, a csendben hallani fogai között a zöldség hersegését, aztán abbahagyja. Nem engem néz, de szeme sarkából a szándékamat kutatja. Ketrecének oldalához itatót drótoztak, szopókájáról kövér vízcsepp lóg. Ha fújnék egyet, biztosan rászánná magát a zuhanásra.

A kisszoba ajtaja – kilincseire gyűrött derekú ingeket akasztottak – még nyitott állapotában is alig enged látnom belőle valamit, mert az ágy miatt nem nyílik

tovább. Ezen felül úgy érzem, hogy a helyiség nem szívesen fogad magába, és ezt nem lehet a lakás elrendezésével magyarázni, ahol az előszoba-folyosó kifejezetten a nagyszobába tereli az embert. Egy rejtek csak a menekvő cinkosa, nem az üldözőé. Zsúfolt szoba (különösen a nappalihoz képest, amelynek csupasz falai között elvesznek a bútorok). Középen a földre tett papírkupacoktól, könyvektől, üres borítékoktól és befizetett csekkszelvényektől éppen hogy csak közlekedni lehet. A lakó egy hasonlóan zsúfolt helyiségben élt előtte, amelynek ablakai vélhetően hátsó udvarra néztek, hiszen a szemközti lépcsőházak lakásaival ellentétben itt egyetlen függöny sincs behúzva, minden ablakszem fényre, térre vágyik, hogy belopják a tágasságot e szűkös falak közé, ahol a lakó bezárva érzi magát, akár csak volt szobájában – új lakásában mégsem a nagyobbbat választotta. Maradt annál, amit megszokott, még ha régebben tágasabbról álmódott is, és nem költözött át a korán ereszkedő téli sötétségben sem, amely összébb nyomta körülötte a falakat. Már rácsok árnyéka csíkozza a bőrét, mint ájult rabszolgákét, kiket a hőségben messzi vásárba visznek.

Nincsen kép a lányról sem az ágy fölött, sem az asztalon. Nem is volt: a falból nem áll ki szög, de szög ütötte lyukat sem látok. Az ágy vége fölötti kis könyvespolc felső két deszkája üres, egyenletes, sértetlen porréteg fedí, az alsóra könyveket halmoztak rendszertelenül, közöttük egy repedt üvegű ébresztőóra, melynek mutatói megálltak egyszer, három óraker. Kihaszíratlan, rendetlen és a lakó szemében mellékes alkalmatosság ahhoz, hogy egy nő képe kerüljön rá kitámasztható keretben. Annál inkább, mert a sál mégis odakint lóg az előszobában, minden ruhadarab fölött: a lakó ezt vette le először és akasztotta fel utoljára, valahányszor kilépett a télbe, vagy megtért belőle. Gonddal, mint stóláját a pap: a sálat szélteben félbehajította, két végén a rojtos fonalat szétterítve a kabáton. Ezt leszámítva mindent csak úgy felhányt a fogásra.

Két kép is függ a kishobában, másutt azonban semmi, kivéve még egyet, amelyet a lakó ideiglenesen a cipős szekrényre állított, falnak támasztva, és több helyütt – az előszobában és a nappaliban – bevert szögeket talállok, s a tövük nem meszes. Tíznel abahagyom a számolásukat: számuk egyenesen arányos a lakó tanácsalanságával, aki keresi ugyan, mégsem találja a kép helyét, különösen a számára új helyiségekben nem. A szögek kiszóródtak a kis nejlontasakból, a kalapács nyele is bőven lelóg a szekrényről, alighanem indulatból dobták le, aznapra feladva a további próbálkozást. Pontosabban az ostromot. A férfi be akarja venni ezeket a falakat, de azok ellenállnak még. Hidegek, akár a makrancos asszonyszívek.

A kishobában függő két kép közül az egyik az íróasztal és a fölötte lévő virágpalc közé került, mintha szentélybe volna zárva, a polc függőleges lábai is közrefogják. Fontos felvétel, egy erősen árnyékolt félprofil portré, talán színészé: a férfinek csak az arca, füle és ingnyaka látszik, sötét zakója és hátrafésült haja beleveszik a fekete háttérbe, mint aki éppen lámpapázná alatt halad el az éjszakában.

Milyen szép a füle. Akár egy detektívé. Az a lényeges rajta, amit a fényképész a sötétségből kitakart: a tekintet, amely átrendezi a férfi vonásait egészen a füle hegyéig, mert nagy és fekete szembogarával szomorkásan nyugtáz valamit, ami nem érte váratlanul. Árnyak feltételezik, vonzza vagy üldözi őket, és hiába készült fel rá, hogy egyszer ügyis átfonják és elkötik a nyakát, most mégsem a felszegett állú elhivatottságot látni rajta, hanem a tehetetlen esendőséget, ezért ez a kénytelen türelem.

A másik kép, egy poszter már jóval nagyobb, mégis ez van leginkább elrejtve, az ajtó mögött, a könyvespolc mellett függ keretben az ágy fölött. Sokáig összehajtvá pihent, a hajtás mentén, a tetején el is mállott a papír, és a felvételt kiszívta a nap – a lakó most gondosan olyan helyre akasztotta, ahol sosem kap erős fényt. Megőrzött üzenet az elmosódott kamaszkorból. Egy sovány gitáros énekes éppen a mikrofonhoz hajol, mélyen leengedett fehér hangszere szelidülni látszik. Mögötte kontúrjait veszett sárga dobfelszerelés. Valami hanyag garázszenész lehet, aki pulóverére nagy világos inget vett, fél gallérját felhajtva szorítja a heveder. Még a szeméből is fakad a dal. Nem a ráirányuló reflektor miatt: ez az ember világít, csak a dal pislákol kifestett szemében.

A nagyszoba közepén álló faasztalra egy cserépbögrébe csokor gyöngyvirágot tett a lakó: lomblevelei megsárgultak-barnultak, szélébe-hosszába pöndörödnének, száruk a madzag alatt, amellyel átkötötték, penészedik már. Azt hiszem, elporladnának a kacsként indázó hajtásfürtök a fehér kis harangokkal együtt, ha megmarkolnám őket. Előtte piszkos, összeirkált papírlap fekszik, rajta és körülötte a világoskék műanyagterítón száraz dohánymorzsák. A papírt többször összehajtották és leöntötték, bal felső sarkába dátumozott fekete rovátkákat húztak, amelyek zöldesen elmosódtak valami folyadéktól. Alighanem azt számolta a lakó majd egy évvel ezelőtt, mennyi cigarettát sodort egyetlen csomag dohányból, és azt hány nap alatt szívta el. Legalább ötheti, kihajtott műsorújság van még az asztalon, és valószínűleg találnék többet is, ha átkutatnám a sarkán álló papírkupacot, amit most nem teszek.

Látva az irathalom tövében lévő biciklipumpát, gumipókot, a túlsó sarkon veszteglő üres lavórt, benne a csipeszekkel, mellette a leszedett, tiszta zoknikat és alsónadrágokat, nem hiszem, hogy ezeket a sörösdobozokat tegnap roppantották össze, ahogyan a borosüvegeket sem az előző este itták ki, és a pattogatott kukoricás tálba sem a múlt éjjel túrtak ilyen vadul. Ha néhány napja is, de hárman ülhettek a szobában: az egyik szék tövébe több kukoricaszem esett, és az asztalnak is ezen a részén hevernek a sörös dobozok. A kanapén – támláján egy pohár némi borral az alján – az összenyomott díszpárnák állása szerint úgy feküdt valaki féloldalasan, vélhetően maga a lakó, hogy lássa az asztalnál ülőt és a másikat, aki a gyűrött pokróccal letakart fotelben foglalt helyet, és mellette, a kis tálaló asztalkán lévő színes műanyag pohárból üdítőt ivott. A közelmúlt jól látszik a rárakódott napok vékony porrétege alatt, amit le sem kell törölnöm, sőt ügyelek rá,

hogy meg ne sértsem. Ezek itt ketten a lakó szemében úgy érkeztek, mint beszélőre a fogolyhoz, még ha rögtönzött látogatást tettek is valamelyik éjszaka.

Itt mindent fény derít, a kék kanapét, szőnyeget, a fehér falakat, és nyersfa bútorokat látok, bármerre fordulok. A színekre visszatérve, nem éppen meleg a fogadtatás. De az ellenkezője sem lenne igaz. A lakás csupán dísztelen, ennél fogva fegyelmezett, bár dísztelensége mögött ott a tanácstalanság, sőt valami fukarság is a belakására fordítható idővel szemben. A fegyelem, a rend iránti vágy mégis jelenvaló. A lakásban uralkodó rumli nem egyszerű hányavetiség eredménye. Talán nem kellene általánosítani. Mintha csak a legfontosabbakra volna idő, amely soványabb az igényeknél. És mintha mindent visszatenni a helyére nem tartozna a legfontosabbak közé. Ahogyan maga az időzés sem.

Igen. Kitérom az előszoba másik két ajtaját is, egyik a vécére, másik a kis kamrafülkére nyílik, amelyben nagy rendtelenséget találok: a polcokon még a régi, linóleumból kimetszett alátétek fekszenek, a polcok élére teljes hosszukban hullámos szélű papírdíszeket tűztek rajszöggel. A cipőszekrényen lévő bontatlan csomagolópapír nyilván arra vár, hogy a helyükre kerüljön. A nappaliban egy drapp függönnyel eltakart gardrób szekrénybe már nem nézek, biztosan ugyanilyen látvány fogadna. Ajtói éppolyan piszkosak, mint a többi a lakásban.

A nagyszobában, az egyik szőnyegen nyitott olló, bontatlan képfelfogatók hevernek és néhány csík papírhulladék. Látom a lakót, amint a kék szőnyegen ül, és reprotkat vagdos ki naptárakból, összeméregeti őket az olcsó kis képereteivel, amelyeket szétszed, lehúzza a védőfóliákat a plexiről, ezt aztán visszailleszti a fenyőkeretbe, képet, merevítőt helyez rá, majd a keretből kiálló fémmelvekkal leszorítja. És közben néhány órára kiállózza magát az időből, önfeledten és termékenyen, akár egy rajzaival maszatoló gyerek. Nem érdekli körülötte a felfordulás, amelyről talán nem is sejti, hogy szintén az ostrom, a jelenlét nyoma. A falak állnak még, tövükben tengernyi halott és törött létra, fegyver hever. Ne temesd el katonáidat. Így érezni a helyiségek kapkodó levegővételét két elhadart mondat között. A sok kallódó holmi valaminek a határát jelzi, akár városét a bozótosba akadt szemét, csak körbe kell sétálnom, hogy ráleljek a bekötőútra a sötét kertek alatt.

Nem sokra mennék, ha közvetlenül takarítás után érkeztem volna. Mert akire huszonnégy óra csapja rá a cellaajtót, rövidesen újra nyugtalan lesz, és bántani kezdi a sok tennivaló, ahogyan a temérdek, látszatra ráérősen veszteglő tárgy a lakásban. Különösen, ha a fejetlenség mögött eltékozolt órák ketyegnek. Mert akkor a semmi ugrál a bedugult forgalmú, verőfényes városban kocsiról kocsira, erre mindenki feltekeri ablakát, lesüti szemét, és rádiót hangosítva várja, hogy sárgára váltson a lámpa, közben dobol a szív, mintha kéregető közeledne. Nincs más hátra, mint zöldre váltani, és akkor mindenki rendre megérkezik valahová, fojtón kiürülnek az utcák.

Mégis van valami felszabadító a takarításban, rendrakásban. A lakónak különösen éreznie kell ezt, hiszen ritkán teszi, és amikor nekilát, több hetes korholásának enged. Letér élete szokott és unt, veszélyes csapásáról. De ez csupán része kisded felszabadulásának. Mert a rendetlenség természete szerint újjáteremti önmagát, és aligha van bosszantóbb a magukat ismétlő helyzeteknél. Mégis, mikor a lakó mosószert cseppent, forró vizet enged a vödörbe, és felmosórongyot nedvesít, valami felszakad benne, átadja magát az időlegesnek. Ez van, egyszer ölelni kell a föld porát, és lakni sötét boltját. Még ha kietlenné lesz is a vidék, gyeplővel kezében léptet rajta keresztül. De felszáradnak-e félelmei a mosóvízzel?

Sok minden jut eszembe a képek kapcsán, amiket a kisszobában és a cipőszekrényen találtam. Leginkább egy büszke kamasz, kedvenc énekesének portréjával a pólóján. Csak most nem az utcán vagyunk, és nem ilyen idősök. Mégis van az egészben valami bizalmaskodó, hiszen ide nyilván mások is belépnek, bár a képeket általában díszítő kelléknek nézi mindenki. És tegyük hozzá, engem sem hívott senki. Feldarabolni és kiszégezni magadat a falakra, de nem intő példaként, inkább megmutatkozásból, hogy lássák, nem vesztegel kihaszíratlanul: holtáig guggolót véd a szűk zárka.

Meg kell nézmem a másik képet is a cipőszekrényen. Egy régi fogadóban több tucat félrecsúszott kalapú ember mulat a forgatagban, iszákosok és füstivók, nők és gyerekek, búcsú vagy vásár lehet éppen, a fogadó ajtajából sátrak ponyvája látszik. Sok itt a vízfejű. Vedelnek, zabálnak, esetlen és széles mozdulatokkal táncolnak egy asszony dudajátékára, a részeg hegedűs a hangolókulcsait csavargatja hiába. Mellettük asztalon hasaló férfi pipázik, és a földön kövér ember röhög, kezében hosszúkás pohár sör, talpatlan, nem lehet letenni, a másikban nagy, fedeles cserépkorsó, amit mindjárt összetör. A falépcsőkön kába nőt csábít két férfi az emeletre kötényénél húzva, egyikük, egy nyalka bajszerű hátulról csókolja. Veszedő, cserépkorsójukkal fenyegetőző kártyások, hatalmas poharukat égnek emelők, elnyílt szájú csúfak, csecsemőjüket szoptatók, sugdolózó, csecseket bámészók és magukról megfélemedezett, kimelegedett szerencsétlenek, kiket asszonyuk ránt vissza karjuknál fogva. És odafönről rézkalitka lóg alá, benne piros papagáj.

Én nem kalitkát festettem volna a képre, hanem egy nagy órát a belső homlokzatra, jó magasra, ahol senki nem éri el. A vigadóknak persze mindegy, rájuk sehogy sem zuhan ítélet, csak függ felettük. Réveteg, olajos tekintetük mögött így is, úgy is kitárt szárnyaik alá gyűródik a mindenség, holott a látvány inkább szárnyatlan becsapódásra utal. Nem a rácsok fogják le a szárnyakat: a madárnak nincs ereje megemelni. A kalitka tehát fölösleges, egy gubbasztó papagáj is megtenné, akinek tekintete belefárad a horizontba. Ha már kalitka, ha már madár, persze. Ezért mondtam inkább az órát, és kérdés, hogy éppolyan észrevétlen szereplője volna-e a képeknek, mint a mennyezetről lógó ketrec a papagájjal. Nyilván

nem tola-kodna úgy a látvány előterébe, ha a fogadó legtávolabbi falán függene, magasan a bejárat fölött, és fényt sem kapna annyit, így sokkal elhanyagolhatóbb részlet benyomását keltené – számomra, aki nézem, de nem is ez a fontos, hanem hogy könnyedén helyettesíthető-e a kalitkával, vagy esetleg a jelenléte fordítana-e a fogadóban történetek menetén, például azzal, hogy valakinek megakad rajta a szeme. Hagyjuk most a festő hozzáállását, aki vélhetően nem híve a személyesítésnek, csak engedjük életre kelni a forgatagot. Sok időt tölthetnék találgatással, hogy a festmény több tucat szereplője hogyan viselkedne az óra láttán, de elég volna akár egyetlen, rá szegeződő szempár is ahhoz, hogy arrébb tolódjanak a hangsúlyok. Mert aki az órát nézi, az félig-meddig nincs jelen, márpedig elképzelhető, hogy ennyi ember között akár csak egyetlen is pohára fölül szemlélné mindazt, amit most én. Annak, hogy a társaságból egyvalaki az órát nézze, annyi esélye van, mintha mindegyikük így tenne. Ezért a lakót is belefestem az aljasodásba, és ő tekintene fel a számlapra.

Nem a dolga után, hanem helyette ül itt. Vállrándítva cserélte pohárra a munkát, hogy kivágja magát belőle, még ha sejtette is, hogy az utána jön. És így, nem tudván szabadulni a lépegető mutatók látványától, egyszerre könyököl az asztalon, és lép vázsna elé műhelyében, vagyis nincs sem itt, sem ott, nincs éppen sehol. Bántja szemét a füst, fülét az óbégatás, hamis éneklés.

Idejét sem tudja már, mikor kezdett óramutatókra tévedni a tekintete, mert egyre többet nyitotta fel héját benne a szem, amely előresiet a halálba, és onnan tekint rá vissza méregetőn. Mindig akadt egy láthatatlan óra, egy ketyegő, amit észrevett, amikor sokak gyönyörűségére négykézláb okádott a fogadó kövén, amikor széles vigyorral pipát dugott a gyerek szájába, vagy ki tudja, éppen kinek a durcás mellét fejtette ki a pertli mögül, sokadik hűtlenkedésekor, netán kést rántó vagy husángot ragadó parasztok láttán, akik öltre mentek valami kicsiség miatt. Azt hitte, azért vádolják a mutatók, mert régóta nem követ már semmi örök parancsolatot, csak arra cikázik, amerre bódultságában a testéből kifeszülő vadak tüzelik, sokszor nem is egyfelé. Iszákosok elguruló tallérjait nézve a kövön, szaporodó évei olyan álmhoz kezdtek hasonlítani, amelyből ritkán ébred föl, és akkor is rövid időre. Egyre kényelmetlenebbül érezte magát ez alatt a dunyha alatt, és napról napra korábban riadt fel (...)

Nem jó ez így. Száz évek távolsága múlttá rendezi a jelen vonásait. A lakó tehát este elhelyezkedik a nagyszoba kanapéján. Dereka mögött nagyobb, a háttámlán kisebb díszpárnát igazgat, próbálgatja, jó-e úgy a fejének. Észbe kap, közelebb húzza a széket, ráteszi lábát, majd nézni kezd egy filmet, amit gyorsan, taláalomra választott a műsorújságból, olyasfélét, amiről öt perc után ki szokott derülni, hogy fölösleges tovább nézni, ő mégis végigüli, hiszen nem szeret félmunkát végezni, és főleg, mert érzi, hogy a műsort a lélekűr sugározza, így kikapcsolódása nem más, mint lemondó, megvető magára meredés. Felbont egy doboz, ki nem érdemelt sört, mert nem a dolga után, hanem helyette ül itt, és komótosan

kortyolgatni kezdi. A film alatt többször rutinosan előredől, és hangosan, dacosan kibüfögi magát, tudva, hogy nemcsak a közvetlen szomszédok, de a más szinteken élők is meghallják.

Ebben a tömbházban előbb-utóbb mindenki rájön, hogy nem is lakó-, inkább szoba-, sőt cellaszomszédja egymásnak, mert kora reggel, a belső szoba félálmában, három ajtó fedezékéből is hallani, ahogy az öregek, megtérve a közértből, a lépcsőházban felfelé kaptatva szuszognak, és botjukkal döndítenek a korlát acél-szerkezetén. A hangok úgy terjednek a lakások között, mintha azokat nem falak választanák el egymástól, hanem rácsok sora. Ez a legtöbb lakót eleinte csöndesebb létezésre ösztönzi, tévé- és rádiókészülékeik halkított járatására, suttogó beszédre, az éneklésről, hangszerjátékról való lemondásra, szenttelen és rövid szeretkezésre, zárt ajakkal tompított böffetésre, óvakodóbb szellentésre, türelme- sebb, hirtelen roffenésektől mentes kakálásra, amely egyenesen kerülendő a nagyobb lépcsőházi forgalom időszakában, és a harákolás teljes mellőzésére, mert azt amúgy sem lehet csöndben végezni. Csakhogy ez a szemérmesség és tekintet- tel-lét egyedül a végecsége tudatában bírható ki. Észre sem veszik, amikor fel- horgad bennük a méltatlanság, és felszabadító vállrándítással üvöltetni kezdik a tévét, rádiót, maguk alatt a nőt, éjszaka fúrnak, kalapálnak, centrifugáznak, por- szívóznak, élvezettel szívják fel taknyukat, ormótlanokat púznak a teleengedett kádban, hosszan kitarva túráztatják böfögésüket, és nyitott vécéajtó mellet- szarnak irgalmat nem ismerve.

Ki így, ki úgy hallatja elemi létezésének szabadságát, kénytelenül és kárörven- dőn átterjedve környező életkebe, ezért a hangok nemcsak kinyilvánítanak, de szomszédokat tüzelve felelgetnek is egymásra, és a határsértések kölcsönössé- gükben kiegyenlítődnek – a lépcsőházbeli összetalálkozásokkor mindenki moso- lyog. Nemcsak a másakra, de saját cellájukra, létezésük nyilvánosságára is fittyet hánynak a lakók, nem véve róla tudomást, mintha legalábbis falak védenék, és nem rácsok szolgáltatnák ki őket. Dicséretes és jellemerősítő e folyamatos kiállás magukért, de a cella ettől még cella marad, ők pedig benne. Szabadságuk zászlá- ját bélgáz lengeti, ha kél.

Valaki azt akarta, hogy zárass össze a többiekkel, és a közel távolítson benne- tetket. Hogy magadénak hidd, ahová másnak is bejárása van. Hogy a másakra nyiss kénytelen, és téged is folyton meglepjenek. Hogy méltóságodért indulva té- vedj el. Hogy a védtelenségig vetközz magadért, s élvezettel botránkoztass szemérmekkel, falak sánca mögül, gyáván. Hogy lázadásoddal inkább a cellaszom- szédodba törj bele. Hogy közben elégedett légy, mint aki kivívta magát, holott ruháiddal együtt elvesztél.

De ez itt, ebben a lakásban csak öröklött holmi. Mégis, a lakóra keresve sem talált volna megfelelőbb közeg.

A lakó a film végén, még ha egyedül él is, félhangosan megjegyzi, hogy ilyen szart bizony rég nem látott. Egyelőre nem kapcsolja ki a készüléket, nehogy a hir-

telen támadt csönd oldalba kapja, feltápáskodik a kanapéről, és a kissozába megy, lefekvéshez készülődik. Belekezdeni bármibe is semmi értelme már – ezt az éjszakát sem kapja vissza többé. Mikor elvégezte magát aznapra, kialszik a képcső. S hogy utolsót roppant alatta az ágy, az itt-ott leszaladó redőnyök, az izgatott tengerimalac keltette zörejek és a hűtőgép duruzsolása mellett is kivehetővé válik a nappaliból érkező ütemes óraütés. Ezt már az a gyermeki viháncolás sem képes elnyomni, amelyet a visszhang kísértetiessé dobál a lakótelep háztömbjei között.

Hol van az, aki bordáin kopogtat? A sehol nem válasz. A kívül sem. Legmélőbb mégis a létezés e terének nem adni nevet. De ráfogható-e a kiöntött, sekélyes partjait kínáló időre, ha az ember magán kívül reked?

A kissozába íróasztalán zöld burájú lámpát láttam, tövében sok-sok elhullott szárnyas bogárral. A lakó éjjelente órákon át virraszt a nyitott ablaknál, ül az asztalnál, és csinál valamit. Ez is meglazít egy-két szöveget az idő keresztjén, a lakó mégis rajta feszül. Főleg, ha a megélhetés kényszerében éjszakázik. Vagy kényszerességében. Hogy ne lássa gyepőlőten kezét és csikósterpesze alatt széthúzó lovait. Az erőt, amely ritka torpantában orrcimpáját feszítve, tanácstalanul szagol elveszejtett irányai után, és időközben le is sántult talán. Mert ez a kitörő legelés a filmmel is csak homokot talált. Nézz le a tenyeredre már. Ideje elmerengeni végre halványuló sorsvonaladon. Magad haraptál vasízú zablára. Nem a múltak és eljövendők feledése az első feledés, hanem a vágyakozásé és akarásé. Ezért sejtess karámot magad körül, ha nagy ritkán rétre csapódsz.

Pedig gyakor, hazatértebben sasok lepték el a fákat, mint a legyek, elemésztették nyájaidat és lovidat, de te nem álltál meg; háromezer paraszt feszült az égbe szökő erdőknél vonulásod előtt, fejszéiket majd annyi ijász vigyázta. Reszketeg korsóval mérték folyódat, tömlővel mezőidet, rögökkel földedet. Kantárt fogva virrasztottál, pedig mintha csak asszonyok állták volna utadat, mégis sokak ételét torkukban szúrta át. És már egyetlen lélek nélkül fogadott a kőarcú város, a paloták termeiben kobozok és sípok zengtek, regösök harsogták énekeidet. Aranyért, ezüstért, földért hajolt boldog-boldogtalan. Ezüstcsanakból részegült közvitéz, paraszt, és bukott roskatag asztalokra húsz nap, húsz éjjel. Majd utolsót verjétekezett az Igfon-erdő, a szorongás nyirka megült lombjain. Lány képében csúszott ki belőle a sikló, és vált testeddé maga is.

Valaha beosztott téged az idő, horpaszod könnyen találta, és terített szőnyegként mutatta egyedüli utadat. Most csak rángatod engesztelhetetlen palástját. Mára elnémult minden óraütés, bárcsak kidugná még fejét érted a kakukk. Ki tudja megmondani, hogy felágasít-e majd a remélt eszmélet, vagy beléd ridegült hőkölésed kantárszárán vezet tovább? Hogy világlik-e még valami lefejtendő köveid alatt, vagy kövekké lettél magad is?

Nincs sok időm, és az erkélyre ki sem néztem még. Kár elzárkózni a ciripelő tavasztól. Belém kap a fedélzet éltető szele, és a dús lombokba is alattam, köröt-

tem. Ruhaszárító csattan valamelyik erkélyen, labda csapódik a focipálya rácsának. Felpörgetett motor nyomja el egy kavicsot ért gereblye karistolását, majd lefullad. A távolban zúg a város, és vonatkerekek verik a síneket a hátam mögött. Idekint minden hang belélegezhető. Ezt érezheti a lakó is (nem úgy a kórházi nagybeteg, kit sért a beszüremelő békaszó): a hamutálka a párkányon tele van, a járólapok az erkély hosszában tiszták, csak a falak tövében és sarkaiban ül a kosz, termés, falevél, amelyeket a szél forgathatott ide, nyilván rájuk ismernék valamelyik cipő vagy papucs talpán az előszobában.

Indulnom kell. Lépteimre megdermed az etetőkosaránál nyújtózkodó tengerialac. Kis szemének acélgömbjén ponttá sűrűsödik a kinti fény, míg az állat mozdulatlan, aztán hányni-vetni kezdi magát, és nem tudni, izgalmát öröm, veszélyérzet vagy düh okozza-e, s hogy csapna-e ekkora ribilliót, ha nem védené felül nyitott ketrece. Forgács hull a parkettára, és a malac felborítja magokkal teli tálkáját, s hogy közelebb lépek hozzá, a kartondoboz alá siet, és megáll temérdek ürülékén. Foga között hosszú, virágban végződő szénaszálat tart, amelyet hosszában nyel el, mint spagetti tészta a gyermekszáj.

(Iszkáz, 2009 júliusa)

